

REVISTA „Națională Română”

DIRECTOR, GRIGORE TOMIDA

Redacția și Administrația
Strada Colonel Roznovanu No. 29
— PIATRA-N. —

Abonamentele se fac anuale
Costul abonamentului anual e de
— Lei 39 —

Redacția și Administrația Revistei sub
conducerea unui comitet

Deviza noastră :

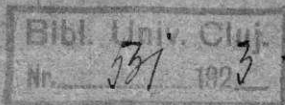
*Iubiți patria, neamul, limba și portul național Român.
Lupta pentru ideal, dreptate și adevăr.*

SUMARUL REVISTEI:

- 1). *Sentimentul patriotic și național de* . Gr. Tomida
- 2). *Titusul exantematic de* . Dr. Costin
- 3). *Formarea caracterilor creștine de* Pr. Th, Panaitescu
- 4). *Frumosul și Artele Plastice de* Profesorul Brândușanu

Cererile de abonament se fac pe adresa :
Revistei „Naționale Române”
Strada Colonel Roznovanu No. 29 Piatra-N.

TIPOGRAFIA LEOPOLD STEINBERG, PIATRA-N.

REVISTA „Națională Română”

DIRECTOR, GRIGORE TOMIDA

Redacția și Administrația
Strada Colonel Roznovanu No. 29
— PIATRA-N. —

Abonamentele se fac anuale
Costul abonamentului anual e de
— Persay — Lei 39 —

Redacția și Administrația Revistei sub
conducerea unui comitet

Deviza noastră :

*Iubiți patria, neamul, limba și portul național Român.
Lupta pentru ideal, dreptate și adevăr.*

SUMARUL REVISTEI:

- 1). *Sentimentul patriotic și național de* . . . Gr. Tomida
- 2). *Titlul exantematic de* . . . Dr. Costin
- 3). *Formarea caracterilor creștine de* Pr. Th. Panaitescu
- 4). *Frumosul și Artele Plastice de* Profesorul Brândușă

Cererile de abonament se fac pe adresa:
Revistei „Naționale Române”
Strada Colonel Roznovanu No. 29 Piatra-N.

SENTIMENTUL PATRIOTIC SI NAȚIONAL

Nu avem intenții ca în acest articol să ne amețim de frase bombastice și să delirăm în căldura entuziasmului, cum ar face unii, nici să ne văităm că inimele noastre nu mai sunt în stare să tresalte nici macar la zile mari a neamului nostru, cum ar zice alții. Voim să spunem câteva cuvinte asupra modului cum se face și cum ar trebui să se facă educația sentimentului patriotic și național la sate.

Fie care popor are în viața lui momente înălțătoare, care hotărăsc de soarta lui. Fie care neam are oamenii lui însemnați, ce i-a adus servicii mari și l-au înalțat în fața lumii.

Aceste fapte, acești oameni străbat prin negura veacurilor, constituind pedestalul, pe care să ridică demnitatea și gloria unei națiuni.

Noi românii suntem mândri, că strămoșii noștri *Românii*, erau stăpânitorii lumii; că poporul *Dac*, pe a cărui trunchiu viguros s'a altoit caracterul și cultura romană, a fost pildă de vitejii și dragoste de patrie.

Suntem mândri că Ștefan cel Mare, ori Mihai Viteazul și-au înscris prin războinica lor spadă, o pagină glorioasă în istoria lumii, tresărim de bucurie, când vedem isprăvile mărețe, ce au încununat luptele eroice a neadormiților luptători din 48, 59, ori din timpul războiului pentru independență, în sfârșit tresărim de bucurie că ne am realizat visul nostru de secole întregi, prin unirea tuturor românilor într'un singur trup, formând România mare și puternică. Amorul nostru național se simte măgulit de demnitatea noastră de popor mărită. Și nu e numai o mândrie pentru noi, că suntem urmașii atâtor eroi, atâtor martiri, dar simțim și datoria, ce ne-au transmis-o strămoșii odată cu gloria lor, Limba legea și țara noastră sunt moaște sfinte, încredințate nouă sub jurământ de a le păzi și noi cu prețul sângelui nostru.

Istoria cu paginile ei, aici înroșite în sînge, aici încununate de lauri, insuflă generațiilor prezente, conștiința națională, le dezvoltă iubirea patriei și-i pregătește pentru sacrificiile, ce i s'ar cere mâine.

E importantul factor, care dezvoltând sentimentul național și patriotic, întărește puterea de rezistență a unei națiuni, asigurându-i un loc trainic în dezvoltarea popoarelor.

Și dacă aceasta este adevărul, cât de tristă este constatarea, ca nu avem o puternică educație națională.

Creдем însă că a venit momentul să întărim și mai mult sufletul poporului român în credința și dragostea pentru țara lui, să dăm în inimă sentimentul sfânt național.

Și dacă ar fi greu, să întorcem la calea adevărată pe cei răi, să nu uităm însă generațiile, ce se ridică. Pe ele avem datoria și în mare parte și putința de a le educa în acest sens și această datorie mare cade în mare parte în sarcina școalelor.

Cei ce au vizitat școlile din Franța după război, ne istorisește următorul dialog instructiv:

Ce ești tu copilașule ?

Sunt Francez.

Și ce vrei să te faci tu ?

Vreau să mă fac soldat.

Pentru ce ?

Ca să pot mânca carne de Prusian

În timp ce alte popoare fac din copii de școala patrioți fanatici, la noi nu se vorbește nici macar de însemnatatea revoluției din 1848.

În timp ce în alte state, fiecare localitate își serbează nu numai zilele mari naționale dar și evenimentele cu oamenii, ce aparțin acelei localități, la noi, la țară mai ales, nu se serbează nici Unirea Principatelor.

La sate afară de învățător și de preot ce în deobște sunt singurii care înțeleg rostul educației naționale, nici un alt factor, nu se gîndește să se miște cu ocazia unui serbări naționale, decât în puterea unui ordin.

Din aceste fapte mici reesă o învățătură mare și anume că în satele noastre nu există manifestații patriotice și naționale, nici macar în cele mai mari și mai sfînte zile a neamului nostru, decât în puterea unui ordin venit de sus.

Aceasta lîncezeală, aceasta dormitare a sentimentului

patriotic și național în păturile adânci a poporului românesc, trebuie să pue pe gânduri pe ori ce român luminat.

Și ne gândim atunci, care ar fi mijloacele de îndreptare a acestei triste stări de lucruri?

Ne permitem să le schițăm aici, în marginile puterilor noastre și a împrejurărilor în care ne găsim.

Ca în ori și ce parte, școala în prima linie e chemată, ca pe lângă instrucție să educe și sentimentul patriotic și național în școală cât și în afară.

Istoria trebuie predată în așa chip, ca din studiul ei, elevii să nu se aleagă cu o buchereală de nume și ani, ci cu o înălțare sufletească, cu o înalțare folositoare a spiritului. Geografia poate desvolta dragostea de pământul mănos și bogat al patriei, căci țara noastră e una din cele mai bogate și mai frumoase din câte a semănat Domnul pe pământ.

Religia e inspirată iarăși de dragostea cea mai curată pentru neam, lege și moșie.

Limba e cea mai mlădioasă, mai armonioasă „și pe buze aduce mere când o cuvântăm“.

Dar și în afară de școală elevul poate fi sub influența binefăcătoare a învățătorului. Sosește o zi națională. A venit momentul ca școala, biserica și administrația să-și dea mâna pentru reușita morală a serbării. Administrația să caute a strânge la te-deum câți mai mulți săteni și după serviciul devin, care va fi ajutat de corul școlii, preotul va începe seria cuvântărilor, primarul o va continua, iar învățătorul va termina-o. Printre aceste cuvântări entuziasmul s'ar putea mări prin recitări de poezii practice, spuse de elevii școlii.

Și aceste serbări trebuiesc organizate la ori și ce ocazie, neuitându-se oamenii ridicați din acea localitate și care s'au distins într-o direcțiune sau în alta. Așa Humuleștii ar trebui să-și serbeze pe Ioan Creangă, Bolintinul pe Bolintineanu, Rusavățul [Buzău] pe Iorgu Cozma etc.

Tinerile generații, crescute în cunoașterea și slăvirea trecutului, în respectul și dragostea celor ce și-au închinat munca și viața, pentru apărarea și înalțarea patriei și neamului, ne-ar da cetățeni lițelepți integri pentru care respectul n'ar fi un moft, patria o vorbă și religia strămoșască o poveste răsuflată.

Pentru aceasta ne trebuie numai bună-voință și stăruință ordonate nu de șefi și ministere, ci de patriotismul nostru însuși.

Toți buni români, conștiinți de mândria și demnitatea lor națională, să-și facă datoria.

Grigore Tomida

Epidemia a devenit extremă după a 3-a ofensivă austriacă în Noembrie, când Serbia revenind la Velievo, Sabațz și Craguevațz, au venit în atingere cu bolnavii și morții de tifus părăsiți de Austriaci.

Soldatii și bolnavii erau atât de plini de păduchi, încât părul le era alb și uniforma acoperită cu un strat nelintreput de ouă și păduchi.

Din această cauză epidemia a luat proporții atât de înspăimântătoare, în cât numărul morților de tifus exantematic în toată Serbia s'a ridicat la 500-600 pe fiecare zi, armata Sîrbă poate n'a pierdut atâți oameni în luptă cât a pierdut din cauza acestei teribile boli.

Numrul tuturor celor atinși de boală s'a evaluat la 150.000 pentru toată țara.

Procentul morților a fost la Usküb 50 % iar la Niș de 75 %.

Aceste cifre sunt în adevăr înspăimântătoare.

Cum ne putem feri de tifusul exantematic

Am văzut cum se prezintă această boală și mai cu seamă ne am convins de gravitatea ei. Rămâne acum de văzut cum ne putem feri de dânsa. Accentuez cum trebuie să ne ferim, căci odată omul îmbolnăvit, are multă șansă să și piardă viața.

Dacă boala este atât de teribilă, modul de a ne feri de ea este atât de simplu și la îndemâna tuturor.

În câteva cuvinte: „*Să ne ferim de păduchi*“ stă întreaga cheie a siguranței noastre.

Dacă nu vom fi înțepați de aceste insecte nu ne vom putea îmbolnăvi de tifus exantematic, chiar trăind în mijlocul bolnavilor.

Mijlocul de a nu capata paraziți este de asemenea cunoscut de toată lumea: curățenie și iarăși curățenie.

În caz când însă cineva a căpătat păduchi este simplu să se debaraseze de dânsii. Pentru aceasta lenjeria toată să fierbe cu leșie, iar omul se tunde, se unge cu un amestec de petrol și ulei de rapiță și apoi va lua și o baie.

Unde e posibil se pot da hainele la etuvă, unde avem siguranța că și ouăle [lindenile] păduchilor se vor distruge.

Dacă n'avem etuvă la dispoziție e suficient un cuptor mare, care se înfierbântă și apoi se cearcă cu o bucaă de vată vârată în cuptor pe vârful unui băț. Dacă cuptorul nu îngălbinește tare vata, atunci va desparasita hainele fără a le arde.

La armată astăzi se procedează în chipul următor :

Soldații găsiți cu păduchi, și aduc toată lenjeria deși o ferbe într'un mare căzan comun. Lenjeria de pe dânșii se înmoaie în petrol se stoarce foarte bine și după ce soldatul este tuns și uns cu petrol i se dă lenjeria cea stoarsă de petrol de se înbracă cu ea. Cu chipul ăsta se distrug și ouăle ce eventual ar mai fi rămas pe corp.—În ce privește hainele se calcă cu un fier ferbinte de călcătorie peste tot, stărându-se mai cu seamă asupra cusăturilor și îndoiturilor hainelor, locul unde de obicei să adăpostesc păraziții și ouăle lor.

Cum vizita corporală a solăaților se face de două ori pe lună, dacă nu chiar săptămânal, soldații se curăță și se îngrijesc să nu aibă păduchi : Cei care totuși mai capătă se bagă din nou în petrol după cum s'a arătat.

Să nădărdim că atât populația cât și soldații au început să se convingă de primejdia mare, cu care li amenință păduchi și că vor da toată atenția la curățenie și desparazitare, așa că scumpa noastră armată, ce poate va fi, chemată mâne earăși să îndeplinească o misiunea istorică a neamului nostru, nu va avea să sufere și de plaga tifusului exantematic.

Formarea Caracterilor Creștine

În legătură și ca complectare a celor tratate în numărul 1 al acestei noi reviste la subiectul „Educația Morală“, stă subiectul de față despre formarea caracterilor creștine și accentuez anume în spiritul bisericii noastre ortodoxe române, căci nu e de ajuns a zice caracter creștin, că după cele ce voiu arata pe scurt înainte de a intra în însăși tratarea subiectului sau teme propuse despre caractere, sunt caractere și caractere creștine adevărat ortodoxe. Am zis că e deosebite între caractere, că nu e de ajuns a zice, caracter creștin, căci e de ajuns să ne gândim la masacrele săvârșite de armatele A u s t r o - G e r m a n e, dar distrugerea lucrărilor de artă, crimele, jafurile de tot felul, ce sunt acestea ? rezultatul unei buni creșteri a fiilor lor cetățenești, a unor adevărate caractere creștine, cum este spiritul bisericii noastre ? De sigur că nu. Sau să ne aruncăm o privire fugitivă

asupra caracterelor oștilor bulgare din anii trecuți, când cu ocaziunea războiului balcanic, uitase deviza de a elibera popoarele creștine, de sub stăpânirea musulmană, și la câte cruzimi nu se dăduse câte schingiuri, crime, morții de copii, femei bătrâni, câte grozăvii nu se auzea săvârșite sub scutul crucei sfinte, uitând că dacă morala justifică omorul în cazuri de războiu, ca o legitimă apărare sau ca o necesitate absolut permisă, ca o datorie de a'și apăra fie-care țara și religia, apoi în nici un caz oștirea noastră vitează, nu ar fi comis și nu ar comite nici o crimă față de copii, femei și bătrâni în stare de neputință de a se apăra și asigur că nu ar comite asemenea nelegiuiri, căci inima, sufletul soldatului nostru are eeva sfânt, milos care chiar față de dușman știe să se poarte omeneste fiind toți frații și fii ai aceluiși părinte spiritual „Dumnezeu“.

Deci totul atârână dela formarea caracterelor creștine, adică ni se pune întrebarea, dacă caracterul oștilor germane, bulgare sau altor popoare care se dau de creștine nu corespund întru nimic cu numele de creștin atunci *cum să educăm noi pe fiii noștri de azi sau viitori cetățeni de mâine, ca să devină buii cetățeni, bravi ostași și buni creștini, cu caractere adevărat creștinești?*— S'a scris mult și discutat și mai mult asupra acestei importante chestiuni, care pe cât de eficace este ajungerea împarte cel puțin a scopului acestiea, pe atât de grea, anevoioasă este ajungerea țintei acestiea căci după cât știm s'a interesat și se interesează la noi în țară toți factorii luminători și conducători ai neamului nostru, toți începând cu M. S. Regele fostul nostru domnitor, Carol I, care nu ndată a accentuat și îndemnat pe sfetnicii săi, pe profesori universitari chiar, zicând: „*formați caractere,*“ adică deprindeți cultivați, educați tineretul de azi, ca mâine se avem un popor sobru, cult, moral și viteaz și gata ori când a înfrunta cu bărbăție valurile omenirei, care astăzi deși par line, mâine pot aduce naufragiul.

Deci să venim la temă să vedem ce se înțelege prin *caracter* și apoi să vedem pri ce mijloace putem infiltra spiritul adevărat creștin în fiii noștri.

Cuvântul caracter însemnează Semn: În Psihologie (Găvănescu) caracterul este felul propriu al omului d'a gândi, simți și voi; dar mai ales norma constantă d'a se determina și lucra, atârânănd aceasta și de la înclinările înăscute organice (temperamente) și mai ales dela educațiunea și voința raționată a individului.—Din punctul de vedere moral, *caracterul este deprinde-*

rea *voinței* d'a lucra într'un fel sau în altul. Există *dar* caracter bun, rău, și schimbător; primul se numește *virtute*, al doilea *viciu*, al treilea *caprițiu*. Când se zice despre cine-va că «are caracter» înseamnă că lucrează binele și mai ales că are energie constantă și tenacitate în aceasta; când însă din contra se zice că „n're caracter” nu înseamnă lipsa totală a unui fel de a lucra, ci să lucrează rău, sau e schimbător în lucrul său.

Ce putem înțelege dar, din însemnarea imorală a cuvântului caracter, decât că omul având multe puteri interne, sufletești are și libera voință, care îl face pe om a săvârși ori ce faptă, bună sau rea după cum va crede, după cum va voi și sunt cazuri în viață când iarăși omul nu se vede liber stăpân pe acțiunile sale și atunci nu mai are atâta responsabilitate ca: *atunci când comite fapte* rele fiind constrâns, silit de frică, ispitit, din patimi, deprinderi rele, temperamente; cauzele acestea împiedică voința omului și aici răspundem la întrebarea pusă, că *cu cât omul prin energia sa va* înlătura mai cu succes aceste pedici, *cu atât meritul său e* mai mare și caracterul său *e* mai lăudabil,

Mijloacele pentru formarea caracterilor le putem aminti între altele acestea ca mai principale: familia, școala, biserica și statul sau societatea. Să vedem cum ar putea fie-care factor amintit, lucra pentru ca împreună fie-care să contribuie la unul și același scop, înălțarea neamului nostru prin formarea caracterelor creștine.

Familia este primul și importantul factor care ne vine în ajutorul formării caracterelor și anume *mama* este sufletul copilului așa zicând, de la ea cere ea să infiltreze odată cu laptele ce hrănește copilul și sentimentul moral, de la ea care stă încontinuu cu copiii în casă, se cere a le da educația morală, formarea bunelor caractere adică săvârșirea lucrurilor nobile și desrădăcinarea inclinațiunilor rele, a deprinderilor urâte; dar ea să ceri această mamelor, să ne întrebăm au ele însăși educațiunea bine formată pe baze religioase ca să poată da și fiilor lor? Aici ca să fim dreți trebuie să spunem că atât la orașe cât și la sate, lipsesc această educație morală în majoritatea casurilor. Și să mă explic. Ce educație putem da noi copiilor noștri solidă, când în casa noastră copii noștri sunt martori la fzezi, vorbe rele, grele, aci în ochii copiilor facem fapte rele, jocuri de cărți, ba îi punem de ne ține socoteala la jocuri, uităm că sunt în prejurul și apropierea noastră rostind cuvinte scandaloase.

Știm că exemplele atrag și de vor vedea copii lucruri bune

în ca părintească, bine vor face și ei și vice-versa. Cnm altoim așa vom trage folos, astăzi se observă mai mult lux, contra căruia a lăsat cu limbă de moarte însuși M. S. Regele Carol I, adevăratul pedagog al țării noastre, ca însuși curtea regală să se ferească de acest flagel, căci știut lucru este că ori-ce popor care se aruncă și se dedă la lux și desfrâuri, durată lungă nu are, ci decade văzând cu ochii, deci în primul loc mamele să infiltreze nu defecte ci calități bune, morale în sufletul copiilor lor căci ele sunt aproape ziua toată cu copiii, părintele este mai mult un musafir, vine noaptea de la lucru, de la muncă, pleacă de-cu-noapte, des-de-diminează, culcați îi lasă, culcați îl găsește, și tot timpul și-l-a petrecut dar copiii cu mama; după cum maxima latină spune; „mens sana in corpore sano“ adică minte sănătoasă în corp sănătos, tot așa putem zice: dați-ne mame bune, virtuose, morale să vă dăm cetățeni, copii buni, morali cu caractere. Deci prima grijă trebuie îndreptată către mame, ca mai întâi ele să posedă cunoștințe bune folositoare morale, ele să fie educate pe baze moral religioase ca apoi să pretindem ca ele să împrăștiie lumină, moralitate și bună educație. Cum să ajungem însă aci, nu este alt mijloc decât pentru cele din clasa de jos prin cercuri culturale, prin reuniuni de femei, prin citiri de autori români, pentru orășence prin conferinți asupra subiectelor din viața noastră națională sau și bisericească, a se arăta exemple de mame virtuose, femei morale, soții cu caractere adevărat creștine ca *la mama lui Ștefan Cel Mare*, doamna Despina a lui Neagoe Basarab, care și-a dat giuvaericelele sale pentru biserică „Curtea Domnească, sau Mănăstirea Curtea de Argeș, numai să nu se mai pue biruri noi și grele asupra poporului, sau exemplu luat din viața D-nei Elena Al. I. Cuza și ca exemplu actual din viața exemplară a D-nei noastre regretata *Regina Elisaveta*, mama desmoșteniților, a răniților, a orbilor cu vatra luminoasă și ce pildă mai vrednică găsim în ori ce direcțiune de cât de la dăasa, farul neamului nostru, care ne-a luminat, încălzit cu luminile sale binevoitoare. Apoi se pot lua exemple din viața istoriei bisericești, de mame morale virtuose ca unele ce au dat educație fiilor lor pe baze moral-religioase ca mama Impăratului Constantin Cel Mare, care pentru viața sa curat creștinească, pentru libertatea cultului și neasuprirea creștinilor, biserica i-a pus cu maica sa Elena în rândul Sfinților; apoi avem pe mama sf. Vasile Cel Mare, Grigorie de Nazianz, Ion Gură de Aur și câte altele, încât se pot foarte bine ține conferințe întregi cu exemple pentru ca mai întâi

mamele noastre să se educe moral, ca apoi și ele să poată ajuta la contribuirea și formarea caracterelor. Cetățenii de azi sunt cum au fost mamele de ieri; voim să ajungă fiii noștri buni și folositori patriei și neamului, să dăm mamelor bună educație. Copilul îl știm că este ca o cocă, ca o bucată de lut moale, facem ce vrem din el și lucrări frumoase vrednice de admirat, de cinste dar și obiecte de râs, de necinste, cum vom ști a le da hrana bună morală, cum îi vom educa așa îi vom avea și nimeni nu sunt de vină de cât părinții sau crescători, epitropi unei familii de la dânsii atârnă a da buni cetățeni iubitori de țară, respectoși față de biserică, ascultători de poruncile și autoritățile bisericești, supuși față de autoritățile civile, militare, în definitiv cu sfințenie datoriiile către patrie apărând-o și jertfindu-și sângele la nevoie pentru ea și religie. Am amintit că pe lângă familie ca factor al doilea vine școala în formarea caracterelor. Știm că Școala și Biserica sunt ca două surori care caută a se ajuta și și conlucra una cu alta pentru același scop. Știm că de la etatea prunciei copilul se ridică la copilărie și de la 7 și până aproape de 14-20 ani este sub o altă tutelă a școlii, deci cum va putea, prin ce mijloace școala va ajuta familia. Ca să răspundem la aceasta, trebuie să ne reamintim că scopul școlii fiind de a lumina mintea elevilor și de a o înmulți cu cunoștinți noi, trebuie pentru ca să ajungă la un bun și eficient rezultat să nu se mărginească numai la înmulțirea cunoștințelor, la luminarea minții fără a cultiva și inima și sufletul și în acest caz ne vine în ajutor al treilea factor, Biserica. Ea are de scop ca să miște inima omului să o îndulcească, să o încălzească cu focul sacru al marelui, recunoștinței, al ferirei de păcate, cu un cuvânt educația desăvârșită nu se poate da numai prin școală, ci și prin biserică. Câți oameni nu sunt azi prea învățați, *tobă de carte* cum zice săteanul, dar care nu are nici o măngâiere, nu simte nici o plăcere nici chiar de pozițiunea lui, este rece când este vorba de fapte bune morale, patriotice, chiar le aude dar nu le simte, le vede dar nu-l mișcă nu-l încălzește, de ce? pentru că i-sa dat o cultură unilaterală, a știut a-și dezvolta și cultiva inteligența, dar inima ea rămas necultivată și aceasta nu a contribuit cu nimic la formarea caracterului său bun, ci din contra. De aci reesă dar ca școală pentru ca să aducă folos, trebuie ca factorii săi învățătorul institutorul, ori profesorul, să fie ei bine educați, să fie ei exemple de moralitate în familie și societate, se aibă focul acela de iubire de neam, religie, ei însuși ca așa se poată infiltra și elevilor lor care le sunt incredin-

tați spre o continuare mai departe a celor învățate în familie până la etatea de școală. Școala și biserica sunt datoare deci a supraveghea la formarea elementelor bune. Știm că în multe familii se lasă foarte mult de dorit în privința educațiunii, dar cum am spus nu poți pretinde ceva de la altul, dacă el nu are acel ceva și de aceea vine în ajutorul familiei școala și biserica, ca împreună lucrând în armonie și cu acelaș scop, ceea ce nu a putut da una fie din lipsă, de timp sau alt cas, să completeze școala și biserica lipsurile din familie prin luminarea, cultivarea minții, inteligenței, dar și a sufletului, a inimei prin biserică prin viața moral religioasă basată pe învățătura Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Christos.

Copii noștri dar atunci se vor deprinde cu săvârșirea faptelor nobile, caritabile, iubire de aproapele nostru, când din familie din școală și biserică vor fi fost așa deprinși și educați. Apoi sunt lucruri care nu le poate da în mod suficient lipsind mijloacele bănești, nici familia nici școala și biserica și atunci ne vine în ajutorul educațiunii mai departe a fiilor noștri, *societatea* sau mai bine zis, *Statul*. El Statul va fi obligat pentru ca fiii săi să fie buni cetățeni se vie în ajutor și anume prin formarea de școli publice, biserici, poduri, drumuri, căi de comunicații pe uscat și pe apă să apere viața, averea, libertatea supușilor săi, să contribuie deci cu mijloacele sale mari la progresul, ridicarea morală și intelectuală, economia a supușilor săi știind că de la ridicarea unui popor pe aceste terenuri, atârnă progresul țării însă și înălțarea ei în ochii altor state. Armonie, iubire, ajutor reciproc să fie între familii, școală, biserică și stat. Toate lucrând în acord la formarea caracterilor bune a fiilor lor, lucrează la rădicarea și salvarea neamului și din contra. Deci să contribuim cu toții la formarea caracterelor.

Pr. Th. Panaitescu
Licențiat în teologie

Frumosul și artele plastice

de profesorul I. Brădușanu
(urmare)

Rubens influențat de modul în care trăia simțea el însuși aceasta exuberanță de belșug și asternu pe pânza sa poezia vieții pline și bogate în voie, în roșete desfătătoare, în albețele

trupurilor goale cu care el să arată foarte darnic. Și pentru a exprima acest sentiment a lărgit în *Kermesa*, sa trouchiurile, a îngroșat soldurile, a învăpăiat obraji, a zbârlit părul, a aprins în toate privirile o flacără de poftiri neînfrânate. urlete, serutări, orgie și cel mai uimitor triumf a bestialității omenești, pe care nu l'a zugrăvit nici o dată penelul unui pictor. Aceste 2 exemple vor arata că artistul, modifică raporturile părților în acelaș senz cu intenția de a evidenția un caracter esențial al obiectului și prin urmare ideea principală pe care și-o face despre el.

Dar diferența esențială între bine și frumos este că frumosul nu ne impune de loc obligație și rezponsabilitate, binele însă ni se prezintă totdeauna cu caracterul obligativității. În fine frumosul consistă într'o contemplațiune pururea senină și este impersonal, binele însă este mai mult personal și numai rare ori să ridică la concepțiuni mai largi.

Tocmai pentru că frumosul este impersonal n'are de a face nimica nici cu *utilul*, care implică în sine egoismul și interesul, în vreme ce frumosul ni se prezintă totdeauna cu caracterul dezinteresării; noi nu zicem nici o dată «frumosul meu» frumosul nostru, dar foarte adesea ori binele meu, tău, nostru, vostru.

După Kani util este tot ce servește numai anumit lucrul utilul este un mijloc pentru asigurarea scopului dorit. Așa de ex. o haină, o mașină de cusut sunt lucruri utile, haina pentru că ne îmbracă, iar mașina pentru că ne confecționează haina. Un lucru deci n'o să fie nici o dată frumos pe cât timp este util și frumosul poate începe numai acolo unde încetează utilul. Ce folos ar putea aduce cuiva statuia Venerei de Millo, or a lui Apollo de Belvedere? Incontestabil că amândouă sunt prea frumoase, însă ce l'ar putea entuziasma pe omul lacom după bunurile materiale aceste figuri și permitețimi expresiunea: sântem astăzi atât de egoiști, am devenit așa de materialști, în cât cred, că a sosit timpul suprem, ca să ieșim cât mai repede din aceasta stare de abatție și de indiferență îndreptându-ne privirile către alte sferă mai ideali decât acelea în care trăim, ca să nu zic că vegetăm actualimente.

Și acum să-mi dați voie după ce am făcut expunerea teoretică a ideii frumosului să facem și o aplicație practică în câteva din artele plastice, ca pictura și sculptura, cadrul unui simplu articol ne permițându-mi a mă întinde și la capodoperele literari și arhitectonice, rămânând ca despre acestea să vorbesc cu altă ocazie.

La antici frumosul artei plastice să remarcă cu deosebire la *Fideas* și *Praxitele*. *Praxitele*, care, a sculptat cu deosebire în marmoră și în metal ne perpetuiază prin figurile sale vehemente lupte ale Greciei, țara sa natală. Cea mai frumoasă statuie a sa este *Venera de Crinidos* cu privirea dulce și surâsul fermecător iar formele corpului de o frumusețe perfectă. Statuia lui *Jupiter* din *Olimpia*, lucrată de *Fidias* este tipul suprem al frumuseței. Aurul și fierul rivalizări în confecționarea acestei capodopere, căreia nimica nu-i lipsea, de oarece unitatea ansamblului, variațiunea distractivă și grandoarea neînțrecută rivalizări deopotrivă în compoziția ei.

Perfecțiunea corpului uman nu lăsa nimica de dorit; maiestatea regească și devină ne denotă pe adevăratul domnitor și părinte al zeilor și al oamenilor. O *Fidias*, aice un poet din antologie, or că el s'a coborât pe pământ la tine ca să-l contemplezi...! *In pictură* avem tabloul neîntrecut a lui *Zeuxis* cu strugurii cari prin a lor perfectă execuție captivări până la așa măsură paserile cerului, încât ele zburau acolo ca să ciupească boabe dintrânșii.

Cine ar putea constata frumuseța acestor opere neîntrecute?

Știm cu toții că la început arta păgână sa născut și s'a dezvoltat în Grecia, de unde apoi s'a răspândit peste tot imperiul roman, adică în lumea întreagă cunoscută pe atunci, pe care o umple cu lucruri admirabile.

Dar de o dată fără veste, din fundul pustiiilor misterioase ale orientului și din câmpiile dela miază noapte, vâlul negru al ordelor barbare se repede asupra acestei civilizațiuni mărețe o întunecă și o nimiceste. Asupra lumii se face noapte și tăcere de câteva veacuri. Tot ce geniul poporului grec și roman a creat și produs pe terenul artei și al literaturii să paralizază, ascunde și să pierde în negura uitării, și era natural să se întâmple așa, de oare-ce geniul creator nici odată nu poate să stea slătura de sabia ucigătoare. *Dar răbdare!* Aurora veacului al XVI să ridică, perioada de incertitudine superstiție și ignoranță dispăre în fața crepuscului vestitor de zile calde și senine, neagra vrâstă mijlocie să sfârșește, un timp nou începe iar *spiritul Greciei și Romei reînviază, iasă din pământ reînolnd fața lumii întocmai precum exuberează o bogată și frumoasă vegetație udată de picăturile unei ploii bine făcătoare și încălzită de caldele raze ale unui soare primăvăratc. Acest timp este renașterea.*

Întro zi oamenii simțiră că se înăbușe sub mantaua plum-

burie cu care preoții și inorii acopereau lumea și ca să-și recăpăte libertatea și viața se întoarseră către anticitate spre ai cere taina ei, spre a învăța dela cânsa, cum trăia lumea altă dată, când nu era nici călugări, când nu era nici baroni feudali. Ei cercetează ruinele rămase pe urma puvoiiului cutropitor al barbarilor, desgroapă operele clasice, culeg mărturiile prețioase ale veacurilor trecute, cu un cuvânt anticitatea greco-romană se ridică încetul cu încetul înaintea lor ca o frumoasă statuie, ca o Minervă curată puternică și liberă.

Opera renașterii aduce pe om iar la natură. Artistul din timpul renașterii este discipolul artistului păgân și ca și învățătorul său își deschide ochi mari asupra lumii vii care l'înconjoară, să uită nu la cer ci la pământ și caută să descopere frumuseța naturală ca s'o reproducă.

Această mare schimbare să ivește întâi în Italia. Și aceasta nu este de mirat căci în Italia mai trăesc rămășițele cele mai frumoase și mai numeroase ale civilizației antice.

În toate orașele ei mari, sub orașul creștin, care s'a zidit de câteva veacuri, să mai găsește pe jumătate ruinat orașul roman cu palatele sale, cu monumentele, cu statuile, unele neatînse, altele ciopârțite. *Italianul trăește în mijlocul acestor murtori ai mării latine și parcă geniul păgân pătrunde în inima creștină. Este firesc ca cel dintâi să fi simțit deșteptându-se în inimă dragostea și respectul pentru mării săi străbuni, ca el să fi dat semnalul renașterii.*

Două nume ale pictorilor au ramas celebre din timpul acesta: *Rafaël și Leonardo d'Avinci*. Una din cel mai frumoase opere a celui din tîi este «*Sfânta feceoară pe scaun*». Muma lui Cristos, stînd jos, strînge pe fiul său la sân în vreme ce Sfîntul Ioan, copil încă, se uită la ei cu o mișcare de adorație

Acî mai cu samă puteți măsura prăpastia, care desparte vremurile cele noi de cele din vrăsta de mijloc. În zadar veți căuta în această pictură frumoasă, cea ce pătrundea operele creștine, *credința religioasă, căci nu veți găsi-o* cu toate că titlul tabloului zice: «*Sfânta Feceoară*» femeia nu e mama lui Cristos, copilul nu este fiul lui Dumnezeu. Vedem numai o mamă tînără și frumoasă care strînge în brațe un copil tot frumos. În locul credinței care lipsește să află *frumuseța, curată, sănătoasă și puternică frumusețe a naturii.*

Leonardo d'Avinci în timpurile mai noi nea pictat «*Cina cea de taină*». Într'o sală mare la o masă stă Crist înconjurat de

apostoli fiind pictat în momentul când zice: «Nu va trece ziua și unul din voi mă va vinde». Câtă aprofundare de concepție nu ia trebuit acestui mare pictor, ca să găsească capete asemănătoare celor 12 apostoli și în special cât ia trebuit ca să găsească un cap asemănător celui a lui Iuda. De trei luni zice el aleg mereu la *Borghetto*, unde se aduna „canalia „apital”, ca să găsească un tip de șclerat pentru capul lui Iuda.

În fine l'am găsit dându-i locul convenit în gruparea mea. Observând de aproape acest tablou vedem că mișcările apostolilor și vestimintele lor sânt realiste și naturale; deasemenea realiste sânt și capetele apostolilor cu trăsăturile lor captivatoare.

Cu un cuvânt „Cina cea de taină” aparține acelor tablouri care cu drept cuvânt să pot numi perfecte.

Michele Angelo excelează ca pictor al renașterii, fiind pătruns de cel mai mare subiectivism. „*Judecata lui de pe urmă*” pune lumea în uimire. Isus tronează în nouri, descris fiind în momentul d'a sări, ochii lui scânteiază de mânie iar cu dreapta ridicată arată în stânga locul păcătoșilor.

(Va urma)

ANUNCIU

Rugăm pe abonații și cititorii noștri, ca în caz când nu va primi vre-un exemplar din revistă, din diferite împrejurări, să anunțe ad-ția revistei, spre a i se trimite alt exemplar, de oare ce la redacție se găsește un stoc de prisos, din fie-care număr

Ad-ția Revistei Naționale-Române